

Handleiding Spiegelkarperproject

Colofon

Uitgave: De KarperStudiegroep Nederland (De KSN)
Samenstelling en redactie: Joris Weitjens
Adviezen en bijdragen: Centraal Overleg Spiegelkarperprojecten (COS)
Commissie Belangenbehartiging KSN

Dank gaat met name uit naar de deelnemers aan Spiegelkarperprojecten die hun kennis, ervaring en documentatie met ons wilden delen. Bijzondere dank gaat uit naar Mike van Zijl, die de opmaak van deze handleiding heeft verzorgd.

© 2006 Karperstudiegroep Nederland

Letterlijke teksten uit deze handleiding mogen ongevraagd worden overgenomen mits de bron vermeld wordt. Afgedrukt fotomateriaal blijft eigendom van de inzenders. De KSN is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit de toepassing van richtlijnen verkregen uit deze handleiding.

Inhoudsopgave

	Blz.
Voorwoord	1.
1. Wat is eigenlijk een (S)spiegelkarperproject?	2.
2. Hoe zijn Spiegelkarperprojecten ontstaan?	3.
3. Spiegelkarperprojecten: wat kan ik er mee?	4.
Migratie en verspreiding	
Groei en conditie	
Kwantitatief onderzoek	
4. Wanneer (waar) is er ruimte voor een (S)spiegelkarperproject?	5.
Boezemsystemen (grote)rivieren en kanalen	
Semi-gesloten systemen: Recreatie-/zandwinplassen/grintgaten	
5. Een (S)spiegelkarperproject opzetten, hoe pak ik dat aan?	
6. Welke stappen moet ik zetten?	7.
Vormen van een team	
Inventariseren van het karperbestand	
Lanceren van een spiegelkarperproject	
Bestellen van spiegelkarper	
Verwerken van projectspiegelkarpers	
Aanleggen van een fotoarchief	
Stimuleren van terugmeldingen	
Rapporteren van het project	
Samenwerken met andere projecten	
7. Slot	
8. Sfeerimpressie SKP ONI-Terneuzen	

Voorwoord

Spiegelkarperprojecten zijn niet meer weg te denken uit het karperlandschap van nu. Alleen al in 2005 kwamen er acht nieuwe projecten bij! En dan hebben we het over projecten met 'alles erop en eraan': fotograferen, archiveren, monitoren, rapporteren. Je kunt je afvragen hoe zinvol dat nu eigenlijk (nog) is. Waar is al dat 'weten' nuttig voor? Zijn SKP'en geen lege huls, een fraaie verpakking om karpers te mogen uitzetten. Een foto van een karper op een plank met wat cijfertjes daarboven ademt immers de sfeer van wetenschap en verantwoord bezig zijn. Er is nauwelijks een visrechthebbende die daar niet gevoelig voor is.

Het intensief bezig zijn met een SKP maakt misschien blind voor waar het aanvankelijk mee en om begonnen is. Met name op de grote openbare wateren hing de toekomst van de spiegelkarper aan een zijden draadje! Ook de belangstelling van karpervissers voor veel van die wateren was tanende omdat er nog zo weinig mooie/grote karpers rondzwommen.

Dat ziet er acht jaar na de start van de eerste projecten heel wat rooskleuriger uit! Het areaal aan wateren waar nu weer veelbelovende spiegelkarpers zwemmen is waarschijnlijk groter dan het ooit is geweest. Veel wateren winnen snel aan belangstelling nu de eerste projectspiegels daar al richting de 30 pond gaan. Het feit dat er al zoveel is bereikt, is een verdienste van alle spiegelkarperprojecten of je dat nu met een grote S schrijft of met een piepklein s'je.

Toch vinden wij onze SKP'en met alles erop en eraan zeker geen overdreven luxe. Het vrij precies kunnen volgen van de effecten van een ingreep zoals het uitzetten van karpers is een belangrijk instrument om (ecologisch) verantwoord karperbeheer te doen. En dat laatste is iets dat de KSN hoog in haar vaandel heeft staan.

In 2004 heeft de KSN de prijs voor visstandbeheerder van het jaar gewonnen waarbij het initiëren, stimuleren en begeleiden van SKP'en als motivering van Sportvisserij Nederland werd gebruikt! Een grote eer voor de KSN, maar natuurlijk vooral voor allen die zich de afgelopen jaren hebben ingezet om een SKP tot een succes te maken. De prijs geeft ons ook de morele verplichting (altijd slim van zo'n prijs!) om dat goede werk voort te zetten. Veel van dat goede werk zat al in de Handleiding SKP'en uit 2002. Deze editie is inmiddels allang uitverkocht. Goed moment dus om de Handleiding SKP'en te 'upgraden'.

Deze handleiding is vooral een gids voor degenen die met plannen rondlopen een SKP te beginnen maar niet (precies) weten hoe dat aan te pakken. Het (gelukkig genoeg) voortschrijdende inzicht maakt dat de Handleiding SKP'en ons inziens nog iets meer is toegesneden op de praktijk. Een deel van dat inzicht danken we aan de resultaten van een grote SKP-enquête die het COS afgelopen jaar hield onder alle bestaande projecten.

Wij hopen dat er van het verschijnen van deze Handleiding ook een nieuwe impuls uitgaat. Er zijn nog tal van wateren die uitnodigen om er een SKP te beginnen. Heel veel succes bij de realisatie van je project!

Willem Peeters voorzitter De KarperStudiegroep Nederland

Joris Weitjens voorzitter Centraal Overleg Spiegelkarperprojecten

1. Wat is eigenlijk een (S)spiegelkarperproject?

Nog voor het eerste project goed en wel liep bestond daar al verwarring over. Is een spiegelkarperproject het planmatig uitzetten van spiegelkarpers of behelst een spiegelkarperproject het voorafgaand aan het uitzetten fotograferen, wegen en meten van jonge spiegelkarpers om deze ingreep nauwgezet te kunnen monitoren? Om aan die begripsverwarring een eind te maken heeft De KSN gekozen voor de volgende ruime definitie.

Ddmroldf dlj` qodqoqni dbs lr ddmqni dbs v` `qali no f qnnc u` mddmf dc df dm hmdns` qtr` shl dmno ok ml `slf d a` rhr gds odqbdns` f d roldf dlj` qodq a lmdmddm j` qodq d r s` nc v nqcs udqgnnf c c n n q l l e c dku` mt lsydsslnf dm V d nnc dqrbgdlc dm sv dd sxodmroldf dlj` qodqoqni d b s d n

1. Een Spiegelkarperproject dat door middel van het - voorafgaand aan de uitzetting – fotograferen van uitgezette spiegelkarpers, deze karpers uitgebreid kan volgen = Volledige monitoring.
2. Een spiegelkarperproject dat door middel van hengelvangstregistratie en het fotograferen van gevangen spiegelkarpers de uitgezette spiegelkarpers globaal kan volgen = Globale monitoring.

Het uitzetten van spiegelkarper zonder een planmatige basis en waarbij ook geen enkele georganiseerde vorm van monitoring wordt toegepast wordt door De KSN niet beschouwd als een spiegelkarperproject.

Om verdere verwarring te voorkomen spreken we over Spiegelkarperproject met een hoofdletter S als er volledige monitoring plaats vindt.

Dat uitgezette spiegelkarpers zo goed en betrekkelijk gemakkelijk gevolgd kunnen worden danken we aan het feit dat elke individuele spiegelkarper een geheel eigen beschubbingspatroon heeft waaraan hij z'n gehele leven te herkennen is: de vingerafdruk van de spiegelkarper. Als dan elke karper voorafgaand aan de uitzetting close-up is gefotografeerd, gemeten en gewogen en de foto's in gerangschikte vorm zijn ondergebracht in een fotoarchief, kunnen vangstfoto's gemakkelijk worden vergeleken met die in het archief.

Deze handleiding is met name bestemd voor degenen die een project met volledige monitoring willen starten. Dat neemt niet weg dat iedereen die zich, op wat voor een manier ook, wil inzetten voor het verantwoord uitzetten van (spiegel)karper in deze handleiding veel nuttige richtlijnen en tips zal aantreffen.

2. Hoe zijn Spiegelkarperprojecten ontstaan?

Al sinds het begin van de jaren 1980 van de vorige eeuw beijveren karpervissers zich voor het behouden van de spiegelkarper in het Nederlandse water. Door kruisingen met schubkarpers en de beperkte teelt en levering van variabel beschubde karpertypen in Nederland, was het spiegelkarperbestand hard teruggelopen. Hoe zeldzamer de spiegelkarper werd hoe meer hij werd gekoesterd door karpervissers. Karpervissers kregen steeds meer oog voor individuen van de spiegelkarper. Een uiting van dat daarvan was het fotograferen, maar ook het bestuderen en op naam brengen. Zelfs op grote openbare wateren zwemmen in die tijd al bij naam bekende spiegelkarpers. Het feit dat karpervissers hun buit gewoonlijk onbeschadigd terugzetten, maakt het bovendien mogelijk dat dezelfde karper tientallen jaren achtereen gevangen kan worden.

Geheel uniek is het identificeren, archiveren en volgen van individuele dieren door middel van fotografie niet. Bekend is bijvoorbeeld het fotograferen van de staartpartijen van de individuen van enkele walvissensoorten en in de omgeving van Amsterdam loopt een ringslang-monitoringsproject dat gebaseerd is op het unieke streepjespatroon op de buik van een ringslang.

Door gefotografeerde spiegelkarpers uit te zetten heb je - op voorwaarde dat deze teruggevangen, en met foto worden teruggemeld - vanaf het meest prille begin niet alleen zicht op het wel en wee van individuele vissen maar tevens controle op de effecten van uitzetten van karpers.

Wat visrechthebbenden bijvoorbeeld graag willen weten is of het uitzetten op open water niet betekent dat de uitgezette karpers in een mum van tijd niet meer in de buurt van het uitzetpunt terug te vinden zijn. Al in 1995 deed de AUHV (Utrecht) met dit oogmerk een proef met gemerkte spiegelkarpers die in een zijwater van het Amsterdam-Rijnkanaal werden uitgezet. Voorloper en voorbeeld van de SKP'en zoals ze nu draaien is het AHV Spiegelkarperproject dat in 1998 in de Amstelboezem van start is gegaan. De belangrijkste doelstelling van dit monitoringsproject was het in kaart brengen van de verspreiding en migratie van in open boezemwater uitgezette karpers. Er stond veel op het spel. Al werd het niet hardop gezegd: zonder voldoende terugmeldingen in de buurt van het uitzetpunt zouden de (niet geringe) tegenkrachten in deze hv ongetwijfeld de overhand hebben gekregen en waren de uitzettingen op open boezemwater van de baan.

In 1999 startte in Groningen een megaproject op het boezemwater en ging in de Nieuwkoopse plassen het tweede alles fotograferende SKP van start. In 2000 werden de eerste gefotografeerde spiegelkarpers uitgezet in een grote rivier: de IJssel (het IJssel SKP).

Op dit moment (2006) draaien er 24 volwaardige Spiegelkarperprojecten (dus met volledige monitoring). Daarnaast draait er een drietal projecten met globale monitoring. (Voor een overzicht zie bijlage 1.)

3. Spiegelkarperprojecten: wat kan ik er mee?

Laten we er geen doekjes om winden: spiegelkarperprojecten met of zonder monitoring zijn ontstaan uit de wens om (grote en/of mooie) spiegelkarpers in je water te hebben zwemmen om die vervolgens te kunnen vangen. De monitoring, hoe geraffineerd en interessant ook, is daarvan een afgeleid instrument. Maar wat heb je eigenlijk aan dit instrument? Voor je aan het opzetten van een Spiegelkarperproject met volledige monitoring begint is het goed te weten waar je de monitoring eigenlijk voor wilt gebruiken.

Migratie en verspreiding

Hoewel karper bekend staat als een standvis, is - onder meer door de resultaten van Spiegelkarperprojecten - bekend dat als karpers de ruimte hebben ze een aanzienlijk deel van die ruimte 'benutten'. Vooral op uitgestrekte wateren, grote rivieren, boezemwateren e.d. gaat het uitzetten van karper om die reden gepaard met onzekerheden. Is het mogelijk om met beperkte hoeveelheden uit te zetten karper een spiegelkarperbestand op te bouwen in de buurt van de uitzetpunten? Een Spiegelkarperproject biedt uitkomst en geeft inzicht in de verspreiding van karper in de tijd.

Uit de resultaten van de lopende projecten op uitgestrekte wateren blijkt dat projectspiegels weliswaar flinke afstanden afleggen maar de migratie van de 'hoofdgroep' wel binnen de perken blijft. Welke perken is enigszins afhankelijk van het type water. In de IJssel leggen de projectspiegels gemeten vanaf het uitzetpunt de grootste afstanden af. Toch is het ook hier niet zo dat de projectspiegels massaal de IJssel verruilen voor verdere oorden (IJsselmeer of Rijn). De topafstanden (van uitzetplaats tot terugmelding) liggen hier weliswaar tegen de 70 km, gemiddeld worden de projectspiegels hier circa 15 km van het uitzetpunt teruggevangen. Op de wat gevarieerdere boezemsystemen verloopt de migratie minder spectaculair. Het zwaartepunt van de terugmeldingen ligt steeds zo rond de 8 kilometer van het uitzetpunt. Globaal gezegd bevindt zich 5 jaar na uitzetting circa 70 % van de uitgezette projectspiegels zich binnen een straal van 18 km van het uitzetpunt. Een veel kleiner percentage (rond de 20 %) komt veel verder terecht (28 km plus). Opvallend is dat veel gegevens erop wijzen dat karpers na een (lange) tocht vervolgens (lang) blijven hangen. Karpers wisselen dus niet voortdurend van verblijfplaats.

Er ontstaat dus al vrij snel een zekere trouw aan plaatsen. Dat kan maar hoeft niet in de buurt van het uitzetpunt zijn. Trouw aan dezelfde paaipplaatsen zoals vaak beschreven is door SKP'en wel geconstateerd maar (nog) is geen in het oog springend fenomeen.

De SKP-resultaten laten zien dat het zinvol kan zijn om op grote watersystemen te spreiden in uitzetlocaties om een evenwichtige of wenselijke verspreiding van projectspiegels te krijgen. Wel zou je die uitzetpunten niet te dicht bij elkaar moeten kiezen, want tegelijk tonen de resultaten aan het dat het niet nodig is om al te gericht uit te zetten. De karper gaat z'n eigen weg, maar wel binnen grenzen.

Inzicht krijgen in migratie van karper is niet alleen bruikbaar voor het scherpstellen van je uitzetbeleid. Door het inzetten van Spiegelkarperprojecten kan op goedkope wijze een indicatie worden verkregen van de optrekbaarheid en visvriendelijkheid van watersystemen door sluizen, enzovoorts voor alle karperachtigen (brasem, voorn, winde etc.). Deze toepassing is ook voor waterbeheerders wellicht interessant. Na zeven jaar SKP'en kunnen we in het algemeen zeggen dat karpers wat migratie betreft zeker geen zalmen zijn maar wel degelijk (en zeker in de paaitijd) flinke blokkades nemen, zoals de meeste soorten sluizen. Het gebruik van lokstromen lijkt de drang en vermogens van karpers dan flink te verhogen.

F qndhmbnne hstl

Ali unknend scd f l dlc hmf dmj ` mcd f qndhmbnne hstl u` mcd t hsf dydssd j ` cpdq 'i` dki r(hm j ` q v nq dmf daq bgs- Cnnq nne d hmf d udcf dki hmf u` mcd qdrt ks` sdmu` mRJ O- dmne udqf dki hmf l ds cd f qndh dmbnne hstl mql dmchd cd 'unnq ` kf d( NUA gddes nsv lj j dlc j ` m yn ddmaddlc nnsrs` ` mu` mcd adrbglj a` qd underdkt hl sd unnq cd j ` cpdq No y- madt q ydf s chs m` st t dki hsr nudq' cd j v ` ksdhs u` n(gds v ` sdq kkt - @ mcd g` ne u` mcdyd aduhmf dm j t mmbnbnbk rhtv nq dmf dsqj j dmnudq cd 'nm(v dnr dki gdr u` mntdt v d t hsydssmf dm Cd J RM gddes cd uqif dj nl dmf df dudnr u` mknodnd Rohf dki ` qdcpqndbsdmnl sqdms f qndhu` m t hsf dydssd rohd dki ` cpdq f daq lj s nl ddmqfbgskindmsd nsv lj j dkmv ` ` ql dd gds j ` cpdqdrs` ne adnncddlc j ` mv nq dms No chl l ` nrdq kdudqdm Rohf dki ` qdcpqndbsdmddm alicq f d ` mgds rbgdoodmu` mj ` cdq unnq gds cndkl ` shf dmudq nsv nnc adgdqdmu` m j ` cpdqdrs` ne dmlmgds aliynnqd Cdyd sndo` rhrmf j ` mnnj no j kdm ` ef drknsdmv ` scqdmu` m adk nf yhim

Zoals blijkt uit de gegevens van bijlage 1 hebben heel wat SKP'en in 2001 spiegelkarpers uitgezet. Dat betrof bijna zonder uitzondering de oktober en novemberleveringen van de OVB. Het was een zeer bijzondere partij Valkenswaardspiegels. Zeer herkenbaar door een rij schubben over de zijlijn. Al de uitgezette visjes kwamen van dezelfde ouderdieren en wogen bij uitzetting tussen de 750 en 1500 gram. Prachtig vergelijkingsmateriaal natuurlijk! Zelfs de niet fotograferende projecten hebben met deze vissen een prachtig mikpunt.

De verschillen in groei van 'dezelfde' vissen in verschillende wateren zijn soms best groot. In de IJssel ligt het gemiddelde gewicht van deze lichte rijenachtige in 2005 rond de 16 pond, in het Amsterdamse deel van de Amstelboezem ligt dat rond de 14 pond, terwijl dat elders soms rond de 10 pond ligt. In het laatste geval spreek je over een gemiddelde groei van 2 pond per jaar sinds uitzetting en dan acht De KSN het verstandig om nog eens goed na te denken over vervolguitzettingen.

Vergelijking onderlinge 'rassen'

In Nootdorp startte in 2000 een SKP met als doel vergelijking tussen verschillende karperrassen. In de karpewereld woedde een tijdlang de discussie: is de Valkenswaardspiegel wel zo'n geschikte vis om uit te zetten? Kunnen we niet beter uit het buitenland (waar karpers vaak veel groter worden) halen? Daartoe zette SKP Nootdorp een gelijk aantal van oorsprong Oost-Europese karpers uit België en van de OVB uit. (Omdat deze handleiding beoogt skp'en 'in goede banen te leiden' nu alvast een waarschuwing.

Haal, in verband met het veroorzaken van ernstige karperziektes, nooit op eigen houtje karpers uit het buitenland!

Dit vergelijkend warenonderzoek pakte niet zo goed uit voor de Valkenswaardspiegel, die niet alleen wat minder hard groeide maar ook veel minder werd gevangen. Het leuke van SKP-onderzoek is wel dat als het goed is de gegevens blijven binnenkomen tot de projectspiegel dood is. Dat kan dus 50 jaar duren! Dit zijn dus ook voorlopige conclusies. Wie zegt dat de Oost-Europese karpers niet veel eerder naar hun maximum groeien en korter leven?

Intussen doet een groot deel van de SKP'en omdat Valkenswaard sinds 2002 meer exemplaren van buitenlandse rassen heeft geleverd dan van Valkenswaardspiegels. 'noodgedwongen' mee aan dit vergelijkend waren onderzoek. Over 'welke karper uitzetten' later meer.

Kwantitatief onderzoek

Onderzoek naar de omvang van een vispopulatie is in de regel erg omslachtig en kostbaar. De resultaten van Spiegelkarperprojecten kunnen binnen enkele jaren inzicht in de omvang van de karperbezetting van een watersysteem geven. Daarvoor is het slechts nodig terugmelders te vragen naar het aandeel van projectspiegelkarpers in hun totale karpervangst.

Op kleine afgesloten wateren kan zo'n onderzoek ook sneller en directer.

4. Wanneer en waar is er ruimte voor een spiegelkarperproject?

Een spiegelkarperproject behelst per definitie het uitzetten van spiegelkarpers. Het is van groot belang dat je beseft dat je met het uitzetten van vis ingrijpt in een bestaand ecosysteem. Dat kan dus ook gevolgen hebben voor het functioneren van dat ecosysteem. En daar komt bij dat door onverantwoorde uitzettingen de groei en conditie van karper onder druk kan komen te staan. We kennen wat dat aangaat allemaal het (slechte) voorbeeld van de jaren 1960 en 1970 van de vorige eeuw. Maar wat is nu verantwoord karperbeheer? De KSN hanteert de volgende definitie: **het ten gunste van de groei van karper en de variatie van karperbestanden benutten van de ecologische ruimte dat een water biedt, zonder dat kwetsbare en gewaardeerde ecosystemen en visgemeenschappen worden aangetast.**

Onderstaande tabel laat per visgemeenschap zien hoe een karperbestand er uit ziet zonder dat de omvang van dit bestand ons inziens beperkend is voor het functioneren (en verbeteren) van het ecosysteem in een betreffend watersysteem.

De KSN beoordelingstabel karperbestanden

Deze tabel kan uitstekend dienst doen als graadmeter voor de wenselijkheid van ingrijpen in het karperbestand en dus ook of er ruimte is voor een spiegelkarperproject. Binnen de verschillende onderscheiden visgemeenschappen vervult karper als het aan De KSN ligt nimmer een dominante rol! Dat geeft al aan dat terughoudendheid wat betreft uitzetten van karper op z'n plaats is. De KSN streeft naar gevarieerde karperbestanden in de Nederlandse wateren. Die variatie wordt mede bepaald door het aandeel van de spiegelkarper. Een aandeel van 30% kan als leidraad dienen bij het bepalen van je streefbeeld. Maar uiteraard hangt dat van de plaatselijke omstandigheden af. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat er in de laatste verblijfplaatsen van de wilde karper, spiegelkarpers worden uitgezet. In voorkomende gevallen kan naast het uitzetten van spiegelkarper bijvoorbeeld het uitzetten van (edel)schubkarper een welkome aanvulling zijn op het karperbestand.

En dan: hoeveel moet je/kun je uitzetten om het gewenste effect te sorteren? Inzicht in de bestaande populatie is dan nodig. De KSN raadt een voorzichtige start aan van maximaal 1 kilo per ha. Het rekenen in kilo per ha is erg aantrekkelijk maar is soms ronduit verneukeratief. In zandwinplassen is het niet zinvol om de beschikbare voedselruimte te relateren aan het aantal ha omdat gedeeltes dieper dan bijv. 15 meter niet of nauwelijks meetellen. Een andere valkuil is de bepaling van het aantal ha van een watersysteem. Om een voorbeeld te noemen. Rijnlands boezem is een wijd vertakt systeem met verschillende grote plassen en een verbindende ringvaart. In totaal meet dit systeem ruim 4500 ha. Er 'werken' twee SKP'en aan dit systeem. Rijnlands boezem-Zuid in het noorden en 1 in het zuiden. Stel dat die naar De KSN regel elk 4500 kilo per ha zouden uitzetten. Zoals al eerder beschreven bij migratie zal de verspreiding van karper op dit soort systemen nooit evenredig verdeeld raken. Dan is het veel verstandig om rustig/voorzichtig te beginnen met uitzetten. Veel projecten hanteren zoveel keer in de vijf jaar en dan kijken hoe het gaat. Bij tegenvallende groei stoppen en bij meevallende eventueel meer.

Men vraagt zich soms af: is het zo niet genoeg met die SKP'en. Gaan we niet de verkeerde kant op. Zetten we niet te veel uit of wordt het niet tijd om schubkarpers uit te zetten. Maar als je met SKP-ogen door Nederland rijdt valt op hoe onnoemelijk veel water we hebben waar het karperbestand of te dun is om een beetje leuk te kunnen vissen en/of louter bestaat uit verwilderde schubkarpers.

Waar De KSN absoluut geen spiegelkarperproject wil zien is in de poldersystemen waar de wilde karper of wat daar heel dichtbij komt nog voorkomt. Hoewel die een gemiddeld van 6 kilo al hoogst zelden zullen halen en dus al buiten het bereik vallen, voorzichtigheidshalve altijd informeren bij De KSN of je niet toevallig in zo'n gebied zit!

Globaal bekeken zijn er twee 'soorten' water waar vaak ruimte is voor uitzettingen.

Open systemen: boezemwater, (grote) rivieren en kanalen

Waar je in eerste instantie aan moet denken zijn eigenlijk niet de bekende karperwateren, maar juist de naamloze wateren waar zelden of nooit een bivvy aan de oevers prijkt. Daar kan nog iets geheel nieuws worden opgebouwd. Vaak zijn dat de grotere boezemsystemen. Soms zo groot dat het je doet fronsen maar vergeet dan niet dat de migratie en verspreiding in de regel redelijk binnen de perken blijven en ten tweede dat als je eenmaal begonnen bent de ervaring leert dat er andere SKP'en op hetzelfde systeem volgen.

De boezemsystemen in Nederland zijn vooral zo interessant omdat karpers er goed gedijen, maar ook omdat ze niets en niemand in de weg zitten. Het ecosysteem draait hier op en om organismen die veelal van elders komen. Driehoeksmosselen, korfmosselen, rivierkreeften en wolhandkrabben komen van ver. Soms is karper een van de weinige dieren die gebruikt maakt van deze voedselbronnen.

Het uitzetten van karper in deze systemen kan ook worden gezien als herstel. Tot de jaren 1960 was karper nog een vis was die het op de consumptiemarkt redelijk deed. Karper uitzetten op open watersystemen (boezemsystemen, (grote) rivieren en kanalen) was een taak van het Rijkspootvisfonds. Beroepsvissers konden ze vervolgens weer opvissen en verhandelen. Soms kom je ze nog wel eens tegen op open watersystemen: van die ouwe Heidemijvissen, de laatste der Mohikanen. Karper zit er nog altijd wel in bijna alle boezemsystemen maar het spiegelpercentage is vaak verwaarloosbaar klein en de schubkarpers missen in veel gevallen het 'edelbloed' van hun voorouders om erg groot te worden. Uitzetten van spiegelkarpers is hier duurzamer dan men denkt. Gezien het feit dat succesvolle voortplanting in deze systemen wel degelijk, zij het vaak beperkt en onregelmatig, voorkomt, betekent een injectie met spiegelkarpers dat nakomelingen vaker van het spiegelkarpertype zijn en tegelijk het edelbloed in de schubkarpers iets omhoog gaat. De uitzettingen in het kader van het IJssel-SKP hebben bijvoorbeeld in het vruchtbare jaar 2003 een opvallend hoog percentage jonge (wilde) spiegeltes opgeleverd. Ook in het IJmeer werden tussen het schubbroed spiegeltes ontdekt.

Of er in een open systeem ruimte is hangt vaak af van de natuurlijke aanwas van de bestaande populatie verwilderde schubkarpers. Met name in snoekarme systemen met voldoende ondiepe zones in Noord-Holland, maar ook in Flevoland is de periodieke aanwas van verwilderde schubkarper vaak aanzienlijk. Het gemiddelde gewicht van gevangen karpers ligt daar onder de 6 kilo en volgens KSN-normen hoef je dan al niet te denken aan uitzettingen. Iets anders is of je dergelijke systemen voor goed moet afschrijven voor een SKP. De dynamiek van een watersysteem is vaak verrassend; verbeterende waterkwaliteit, de opmars van snoek en aalscholver zijn factoren die een karperbestand binnen enkele jaren op z'n kop kunnen zetten, met als gevolg snel stijgende gemiddelde gewichten. Iets om in de gaten te houden.

Er zijn nog heel veel boezemsystemen en grote rivieren die al heel lang geduldig liggen te wachten op een SKP. Het karperbestand is hier vaak oud, dun of zelfs nauwelijks bestaand. Als je de lijst van SKP'en achterin bekijkt, valt op dat er nog genoeg regio's zijn met dit soort wateren maar waar geen enkel SKP actief is...

(Semi) gesloten systemen: recreatie-/zandwinplassen/grintgaten

Uiteraard kent Nederland ook afgesloten water in alle soorten en maten. In de kleinste putjes en mooiste polders kan ruimte zijn voor een SKP. Waterbeheerders/natuurverenigingen zijn vaak onterecht bang voor (kleinschalige) karperuitzettingen in mooie heldere plantenrijke wateren. Het gevaar van karper schuilt (slechts) in z'n reproductievermogen. En juist in die mooie watertjes en poldertjes wordt dat vermogen volledig in toom gehouden door de aanwezige roofvis. Dat neemt niet weg dat terughoudendheid (niet doen als er geen hoge nood is) en vooral voorzichtigheid (beginnen met zeer kleine aantallen en direct monitoren) in het uitzetten van karper in afgesloten systemen zeker op z'n plaats kan zijn.

De meeste ruimte zit 'm waarschijnlijk in de 'nieuwere wateren' gemaakt of groter gemaakt door de winning van zand en grind. Vaak zijn deze plassen (semi)gesloten systemen en wat verder opvalt is de grote diepte en de helderheid van het water. Zeker de vers gegraven wateren waar nog geen karper is uitgezet zijn goudmijntjes voor SKP'en! Voorwaarde is wel (met het oog op de (ongewenste) reproductie) dat je zeker moet weten dat de roofvisstand (snoek en baars) zich al heeft geïnstalleerd.

Als je een spiegelkarper wat groeikracht betreft ergens tot z'n recht wil laten komen zijn dit de wateren waar je je SKP moet starten. Het uitzetten van snel groeiende rassen geeft hier spectaculaire effecten. Helemaal als karpervissers ook nog eens extra voeren. Er zijn al gewichtstoenames geconstateerd van 12 pond in een groeiseizoen. Een op 4 pond uitgezette Duitse vis woog binnen drie volledige groeiseizoenen over de 30 pond.

Een groot voordeel is hier het zelden of nooit voorkomen van succesvolle paai. Je kunt het bestand dus heel goed in de hand houden.

Wees hier wel voorzichtig met de omvang van je uitzettingen. Ga vooral niet klakkeloos uit van het uitzetten van 1 kg per ha want de beschikbare voedselruimte wordt hier behoorlijk beperkt door de vaak vele ha water waar het dieper is dan 15 meter. Daar beneden zorgen de vaak zuurstofarme condities ervoor dat karpers er niks te zoeken. Een opletpunt is ook de omvang van het water t.o.v. de diepte. Kleinere diepe wateren, zeker als wind en zon er onvoldoende vat op hebben, zijn gevoelig voor sterfte als in het najaar het zuurstofarme water boven komt (omkering).

Ook iets om in de gaten te houden is het aandeel van de spiegelkarper. Geen ramp als dat wat hoger uitvalt, maar denk hier (van natuurlijke aanwas moet je het namelijk niet hebben) ook eens aan de (edel)schubkarper.

Iets anders ligt het op plassen die wat karperbestand betreft nog ruimschoots teren op uitzettingen uit het verleden. Niets uitzetten betekent hier aanvankelijk slechts dat het gemiddelde gewicht van de aanwezige karpers blijft stijgen. Dat heeft vooral te maken met het toenemen van de beschikbare voedselruimte door het natuurlijkerwijze afnemende karperbestand. Gemiddeld zou de uitval volgens de OVB zo'n 5% zijn. Dat is niet voor niks een gemiddelde. Vooral als karpers van een klein aantal uitzetjaren is, kan het snel gaan met het krimpen van het bestand. Moderne karpervissers hebben het vaak gemunt op deze wateren omdat er een behoorlijk percentage grote tot zeer grote karpers zwemt. Als je bij hen de mogelijkheid van uitzettingen oppert vinden ze dat vaak onnodig of onwenselijk, maar een karperstand beheren is (ook) vooruitzien! Het uitzetten van af en toe een kleine onderhoudsdosis is hier de aangewezen weg om het bestand op het gewenste peil te houden of in ieder geval te voorkomen dat het instort. De vraag is of je dat altijd in het kader van een SKP moet doen. Als je echter de mankracht enz. hebt is er niks tegen en kan een volwaardig SKP altijd extra informatie opleveren

5. Een Spiegelkarperproject opzetten: hoe pak ik dat aan?

Het opzetten van een spiegelkarperproject, met of zonder volledige monitoring, is in de regel geen kwestie van een vloek en een zucht! Hoewel we met deze handleiding beogen de voorbereidingstijd voor startende projecten aanmerkelijk te bekorten, kan het niet anders of je dient beslagen ten ijs te komen en dat kost inzet, doortastendheid en tijd. Afhankelijk van de omstandigheden kun je voor de realisatie van een Spiegelkarperproject met volledige monitoring rekenen op gemiddeld ruim één jaar voordat de gefotografeerde spiegelkarpers daadwerkelijk rondzwemmen. Dat is een gemiddelde. De SKP'en die nu in Friesland en Brabant lopen hebben veel langere voorbereiding gehad, maar een project als Weesp (dat aansluit bij het AHV-project) heeft dankzij het feit dat initiatiefnemer tevens bestuurslid is van de visrechtgebende hengelsportvereniging veel minder voeten in aarde gehad.

Bezint eer ge begint is ook hier van toepassing. Liever de weg van doordachte plannen en nota's dan karper uitzetten waar dat niet verantwoord is. We weten uit het verleden waar ondoordacht uitzetten door hengelsportverenigingen toe geleid heeft. En voor wie dat niet weet: besef dat in veel wateren waar tot de jaren '80 veel tot heel veel karper werd uitgezet en daarna niet meer, nu 25 jaar later het bestand pas dermate is gekrompen dat ze aantrekkelijk worden voor de karpervisserij van nu.

Vergeet ook niet dat het uitzetten van vis op de helling staat. In de toekomst zal de (Europese) toetsing ongetwijfeld scherper worden. Daarbij komt nog dat visstandbeheer is ingebed in een integrale aanpak van het water. Dat betekent dat samenwerking met andere water- en oeverbeheerders aan de orde van de dag is. Je zult dus ook bij hoogheemraadschappen, waterschappen enz. met een goed verhaal aankomen om je project te verdedigen.

Ook continuïteit is voor het slagen van een project van belang. Verwateren komt nogal eens voor. Bedenk dat de openbaarheid van zo'n project met zich mee brengt dat er heel wat mensen over je schouder meekijken. Het mislukken van een door karpervissers opgezet project door wat voor reden ook is vaak een domper voor de initiatiefnemers maar straalt ook af op de lopende projecten en zelfs op De KSN. De kans op verwateren wordt drastisch verkleind als je vanaf de eerste stap doordrongen bent dat het opzetten en draaiende houden van Spiegelkarperprojecten vragen om teamwork en voortdurende herhaling bij medekarpervissers! Trek je het om de een of andere reden niet meer, geef dan het stokje bewust over aan een ander. Dat is beter dan zonder energie blijven zitten op je project.

Voordat je de eerste concrete stap zet is het goed je af te vragen wat je precies wil bereiken met je (S)spiegelkarperproject. Zet dat eens op een rijtje en vraag je af hoe belangrijk je die doelstellingen vindt in verhouding tot de middelen die je ter beschikking hebt. Heb je bijvoorbeeld niet de beschikking over voldoende menskracht begin dan niet meteen aan een Spiegelkarperproject met volledige monitoring, maar probeer eerst voldoende mensen geestdriftig te maken voor je plannen.

Hoewel je tegenwoordig waarschijnlijk gemakkelijker een SKP mét volledige monitoring van de grond krijgt dan zónder kun je, als je bestuurlijke macht of invloed groot genoeg is, ook kiezen voor een skp met kleine s dus zonder voorafgaand fotograferen enz. Dat scheelt een hele berg werk en een echt team heb je daar niet voor nodig. Maar bedenk wel dat je daar later spijt van kunt krijgen! Als er eenmaal ongefotografeerde spiegelkarper is uitgezet betekent dit dat een effectieve monitoring in de toekomst wordt bemoeilijkt. Vergewis je er in ieder geval van dat er dan geen SKP'en met volledige monitoring op hetzelfde water actief zijn. Door daar ongefotografeerde spiegelkarpers uit te zetten maak je het terugzoeken van terugmeldingen soms verdraaide lastig.

De KSN heeft geen visrechten en is dus ook niet gerechtigd om vis uit te zetten. Je zal je plannen dus uiteindelijk moeten aanreiken bij een of meer hengelsportverenigingen (hv'en)

en/of federaties of beroepsvisser(s). Je zit dus meteen al wat dicht bij het vuur als je actief bent in bijvoorbeeld een hengelsportvereniging. In de loop van de afgelopen 10 jaar hebben veel karpervissers gehoor gegeven aan de oproep (van vooral Marco Kraal) om actief te worden in een hvd cursussen in visstandbeheer te volgen. Daar is gehoor aan gegeven en met effect. Er zijn waarschijnlijk meer karpervissers actief in het visstandbeheer dan welke andere specialistengroep ook. Goede kansen bieden ook de VisstandBeheerCommissies (VBC's). In deze commissies zijn alle visrechthebbers van een water vertegenwoordigd (sport en beroep) en is ook de waterbeheerder dichtbij. Het gaat vaak om grote watersystemen waar volop kansen liggen voor het verantwoord uitzetten van karper. Een taak voor een VBC is het vormgeven van het visstandbeheer. De KSN is daar in 2000 op ingesprongen met De KSN-visie karperbeheer binnen VBC's. In 2005 draaiden er tenminste acht projecten binnen VBC-verband.

6. Welke stappen moet ik zetten?

Stap 1

Het vormen van een team.

Veel SKP'en beginnen aan de waterkant, meestal tijdens een flinke blank of de anticlimax van de herhaalde vangst van 13 in een dozijn-schubjes. "Wat zou het niet mooi zijn als hier spiegelkarpers zouden rondzwemmen!" Hou die gedachte vast en probeer er thuis alvast wat vorm aan te geven. Thrsdj dncd aqdcj`l dqr unqnnf danqdmR'r(ohdf dkj`qdpqndbsdmyhim cd qdf hmf qndodmu`mCd J RM- Ydj dqcd rnkudqdydncd Qdf hnm kd Bnl l hrrhtr Adk nf dmadg`qdf hmf 'Q,BAA+(gdaadmc``qmddml nnhd s`j - Id gdasc`mhl l dqr`krnk v`sfdkij f drsdl cdmali dkj`q Gds lr v dkkbgs ddmkdd nl gds nncdqv dqr RJ O-dmc`q rnv htrn no cd`f dnc`sd ydssdmmsd aq hrrsnq dmnudqv``qhmc d qf h ddmRJ Oddmyhmunkd y`j ynt ylm Nu het ijzer heet is en visrechthebbers steeds minder moeite hebben met uiteraard verantwoorde spiegelkarperuitzettingen, is het de moeite waard om gericht op zoek te gaan naar geschikt water. (zie daarvoor hfdt) Anudm hdm+yn kddq cd dqu`qnf +j t mid t h cdyd bnl l hrrhtr l`jj dkij l dmrj q bgs ot ssmnl ``munkdch d l nhrndmf sd cndm Voor als solistisch bekend staande karpervissers is het vaak wel even wennen om intensief samen te werken met collega's. Je komt er echter gauw genoeg achter dat een gezamenlijke aanpak onvermijdelijk is. En hopelijk kom je er ook achter dat het samenwerken met gelijkgestemden juist een bijzondere charme is van een Spiegelkarperproject! Vaak rolt er in een team al vanzelf een bepaalde taakverdeling uit. Niet iedereen heeft dezelfde kwaliteiten. Het werkt het prettigst als ieder de dingen doet waar hij zich het prettigst bij voelt. Je hebt eigenlijk net zoveel en zogoed 'doeners' als 'denkers' nodig. Er is net zogoed behoefte aan makkelijke ouwehoeren (bijvoorbeeld om publiek en pers te woord te staan) als stille Willie's (die blijken vaak de beste vissers en dan dus betere terugmelders!). Wel is het goed als de taakverdeling duidelijk is. Scheve gezichten is meestal het begin van ellende en vaak het eind van een mooi initiatief. De ervaring leert dat er bijna altijd een trekker/spil is voor een project. Die zijn goud waard. Laat die vooral hun gang gaan. Af en toe een complimentje volstaat. Zonder namen als Guus van Doorn, Wytze Tjoelker, Roelof Schut, Peter Otte, Hans Moolenaar en Aart Lokhorst waren heel veel projecten nooit en te nimmer op poten gezet. Van zo'n spil gaat vaak al zoveel energie uit dat velen in het kielzog kunnen volgen. In de praktijk is een man of vijf ruim voldoende om een SKP-team te vormen. Daarnaast is het wenselijk dat er tenminste een man of tien omheen hangt die ingeschakeld kan worden bij het latere 'veldwerk' (uitzetten, fotograferen enz.) van het project.

Stap 2 Het inventariseren van het karperbestand

Om verder te kunnen met een los idee zul je eerst moeten weten hoe het aanwezige karperbestand eruit ziet en in elkaar steekt. De meest aangewezen manier omdat te bewerkstelligen is het verzamelen van hengselvangstregistratie (hvr)gegevens van karpervissers.

We verkeren in de gelukkige omstandigheid dat veel karpervissers hun vangstgegevens toch al vastleggen. Nu moet je ze nog zien los te peuten. Bij bevriende karpervissers is dat meestal geen probleem. Een oproep in enquêtevorm op een karpersite is een beproefd recept. Denk van tevoren goed na over wat je precies wilt weten van het karperbestand. Bruikbare antwoorden krijg je op vragen als:

- **Hoe is de verhouding schub-spiegel?**
- **Hoe is de verhouding 5 kilo-plus, 5kilo-min?**
- **Wat is het gemiddelde gewicht van door u gevangen karpers?**

Weet dat juist de ontwikkelingen in het karperbestand veelzeggend zijn. In de loop van de tijd (fors) toegenomen gemiddeld gewicht van de aanwezige karpers is welhaast een voorwaarde om te beginnen aan uitzettingen! Benader daarom zeker ook de oude rotten onder de karpervissers!

Om je inventarisatiegegevens compleet te maken is het raadzaam aan te kloppen bij de visrechthebbenden van het water (hv'en, federaties en beroepsvissers). Naast gegevens over de visstand die zijn ontleend aan visserijkundige onderzoeken, tref je hier soms interessante feiten over karperuitzettingen in het verleden. Voor dat laatste kun je ook een beroep doen op de archieven van de voormalige OVB.

Denk niet te gauw dat je te weinig gegevens hebt om je een beeld te vormen van het karperbestand. Hoe meer cijfers, hoe beter natuurlijk, maar bedenk dat water- en visstandbeheerders vanwege de moeilijke vangbaarheid van karpers met beroepsvistuig het vaak met veel minder moeten stellen!

In hoofdstuk 4 staat een De KSN beoordelingstabel waaraan je je gegevens kunt toetsen. Kun je aan de hand daarvan aannemelijk maken dat er voor een ingreep ruimte is, dan ben je een stap verder en kun je het startschot van het Spiegelkarperproject in oprichting geven.

Nu is de tijd om te besluiten of je het plan voor een SKP vormgeeft in een nota of een projectplan of dat je volstaat met een korte notitie aan de hand van de verkregen gegevens.

Hogds`kf dl ddmj t mmdmv d ydf f dn9l ``j id nlds cqt j j dq c` mmmcf +l ``qv `s mmlf lr j t mid nlds u` mddm`ers`nc`ado`kma V`s v d v dkj t mmdmydf f dmlr c`s gddkuddkoqndbsdmgt m adrs`m`mkiuhf d+yv dkkunnqcd norsdkdq`kr unncd kdydq+v ddq`qsf d nms`+- Rbgqnl mltcdqf du`knlds nl kdnssidat t qsd rodkd mali`ncdq oqndbsdn9ynne d u`mcd dndqf hl nl gds v hknontit v t hsd ulnc dm Qnaddq`m ( v dkynuddkl nf dkij ydle sd adcdmj dm v`s unnrnq RJ Oid unnrnf dmrs`s-

Unnqid m`qsf ``mcd rk f f`s l ds gds norsdkdmu`mms`+- dny- lr gds yhmhf dqnl ddqs id kbg no sd rsdj dmali adrs`ncd ok mldmu`mgu`dm edcdq str dmUAB+- Cd adj dne gdlc u`m ddmRohf dkj`qdpqndbsdmgddes f dl ``j s c`s uhrqbgsgdaadnc dmhmgt mok mldmrnl r cd l nf dkij gdlc u`mddmRJ O`kudqv dqj s gdaadm C`mlr gds rklbgrr ddmj v drshd u`mhmchd sqldm rs`oodmdml ddqicdm Uddkadrst t qdq yhimaki l ds cd hnaqnf u`muqiv hkf d`drj t nelf dm+- chd anudnc hmf q`f cd fdgdkl l nntsnqnf unngt mqj dntf v hkdmmnl dm

In deze fase is het geen slecht idee om een informatieavond voor belangstellende (karpervissers) te houden. Niet alleen voor het nodige draagvlak - denk ook aan het toekomstige belang van terugmeldingen - maar ook om nieuwe ideeën en medewerkers op te doen.

Stap 3

Het lanceren van een (S)spiegelkarperproject

Het is in Nederland zo geregeld dat iedere visrechthebbende verantwoordelijk is voor het beheer van de visstand. Vis verwijderen en vis uitzetten is daarmee voorbehouden aan de houders/huurders van het visrecht. Dat zijn in de meeste gevallen hv'en en federaties. Je zult dus je spiegelkarperproject, van welke aard ook, in de regel moeten lanceren in de wereld van hengelsportverenigingen, federaties en VBC's. Daarom is het ook zo handig als je als initiator van een Spiegelkarperproject reeds een ingang hebt bij deze visrechthebbenden of beter nog dat je in het bestuur of commissie van zo'n club zit! Een machtige voorzitter van een hv die dol is op spiegelkarpers kan heel gauw klaar zijn: een belletje naar Viskweekcentrum Valkenswaard is dan voldoende. De praktijk wijst uit dat karpervissers (nog) zelden in die positie te vinden zijn. Hen wacht een wat omslachtiger weg.

Dat is niet de enige reden om een pas op de plaats te maken voordat je gaat bestellen. Visrechthebbenden zijn niet de enigen die het water gebruiken. De waterbeheerder (veelal waterschappen) is verantwoordelijk voor de kwaliteit en kwantiteit (doorstroming) van het water. Karperuitzettingen kunnen (als ze de draagkracht van het water overstijgen) invloed hebben op de kwaliteit van het water en waterbeheerders houden dat (terecht!) in de gaten.

In geval van open boezemsystemen, (grote) rivieren en kanalen

Bij veel boezemwateren is samenwerking tussen verenigingen of federaties onvermijdelijk. Een aanpak vanuit de VBC's ligt dan voor de hand. Voor hv-overschrijdende plannen is het prachtig als iemand van het team in een VBC weet door te dringen. Om in een VBC zitting te nemen moet je (in de regel) worden afgevaardigd door een visrechthebbende hengelsportvereniging of federatie. Het lanceren van een SKP is als je eenmaal zo diep bent doorgedrongen niet moeilijk meer. Bovendien staan de meeste visrechthebbende partijen welwillend tegenover een eerste overkoepelend VBC plan.

Weet wel dat je in VBC-verband niet om de waterbeheerder heen kunt. Uiteraard kun je het verdedigen van je SKP-voorstel overlaten aan de vergadering overlaten maar het is beter om je zelf terdege voor te bereiden. Je kunt er op voorhand vanuit gaan dat waterschappen een scheef/verkeerd beeld hebben van karper en karperuitzettingen. Het beruchte omwoelen van de bodem door karpers is bijvoorbeeld 50% minder dan brasems dat doen.

Voor de eerste SKP'en kregen tegenstand vanuit waterbeheerders en natuurverenigingen (Nieuwkoop). Het IJsselproject moest het met hulp van de federatie Oost-Nederland opnemen tegen een ecooloog. Deze was aanvankelijk radicaal tegen karperuitzettingen in de IJssel. Toen hem bleek dat het niet om de (inderdaad domme) karperuitzettingen zoals in het verleden ging, maar om uitzettingen van slechts 1 spiegelkarper per kilometer IJssel die het 'cultuurmonument de spiegelkarper' moesten behoeden voor uitsterven kreeg hij sympathie voor het plan en trok het Waterschap mee.

Is die ingang bij de VBC er (nog) niet en heb je wel plannen die een hv of federatie overstijgen, dan kun je wat meer tijd besteden aan het vinden van één of meer visrechthebbenden van het beoogde water die sympathiek staat tegenover het plan voor een Spiegelkarperproject. De afgevaardigde kan dan het plan in de VBC-lanceren. Het mooiste is dan als je connecties hebt bij een grote vereniging of federatie. In de praktijk zullen deze de kleinere verenigingen weten te overtuigen van de zin van een Spiegelkarperproject.

Het kan ook slim zijn om het SKP zo te omschrijven dat duidelijk is dat het specifiek om water gaat van die vereniging of federatie. Je voorkomt daarmee eventueel dat visrechthebbenden burens of waterbeheerders gaan tegensputteren. Je sluit je daarmee bewust

af van de wetenschap dat projectspiegels zich in de regel weinig aantrekken van grenzen en rustig doorzwemmen naar wateren met ander namen en beheerders! Dus bijvoorbeeld niet de gehele Friese Boezem, maar bijvoorbeeld wel het Spiegelkarperproject De Leijen. Dat die projectspiegels een veel groter gebied gaan bestrijken hoef je dan niet te benadrukken... Overigens hebben de mannen van dit SKP in Friesland aanvankelijk in een prachtige nota juist wel gekozen voor het inzetten van de gehele boezem.

In geval van (semi) afgesloten wateren

Wanneer je plannen slaan op het (semi) afgesloten water van niet meer dan een vereniging en je hebt geen connecties bij die visrechthebbende dan is het bezoeken van een algemene ledenvergadering van een hengelsportvereniging een eerste stap en als het meezit zelfs afdoende. Soms is het leven simpel en zit de wind mee. Het enige wat je dan hoeft te doen is het mondeling indienen van een voorstel tot een SKP. Daar kan dan eventueel over gestemd worden in de vergadering. Wel prettig om dan wat karpervissende vrienden op te trommelen en vooral om je voor te bereiden op lastige vragen. Niet iedereen heeft gelijke gave om te overtuigen, schuif daarom vooral je 'beste man' naar voren. Bij dit soort wateren gaat het vaak om herstel- of onderhoudsuitzettingen. Maak dat ook duidelijk. Een beetje sentiment kan zeker geen kwaad! Het verhaal van de stokoude Moby Dick, afkomstig van een oude, uitzetting die helaas is gestorven, deed het goed bij de beheerders van Bussloo. Een bescheiden uitzetting was het gevolg.

Je kunt je SKP-voorstel ook schriftelijk indienen.

Een hoofdstukindeling voor een Spiegelkarperproject-voorstel zou als volgt kunnen luiden:

- **Inleiding/voorwoord (wie is er aan het woord en waarom dit voorstel?)**
- **Inventarisatie karpervangsten (vraag karpervissende vrienden/internet)**
- **Toetsing aan De KSN beoordelingstabel karperbestanden**
- **Doelstelling (bijv: spiegelkarperbestand binnen 5 jaar uitbreiden naar 25% van het totale karperbestand.)**
- **Beheermaatregel: Uitzethoeveelheden, uitzetpunten.**
- **Beoogde Monitoring, (rapportage, evaluatie)**
- **Begroting**

Financiële kant van een SKP

Je kunt geen SKP lanceren zonder geld voor de benzine! Voor de kosten van het monitoringsonderdeel en alles wat daarmee samenhangt kon je voorheen aanspraak maken op een zogenaamde SSB-subsidie. Dat is niet langer het geval omdat de subsidiegever vindt dat er al voldoende informatie uit de lopende SKP'en komt.

Gelukkig zijn veel visrechthebbende bereid om flinke financiële bijdragen te leveren. Veel verenigingen en federaties hebben een potje voor visstandbeheer waar je, zeker in ruil voor een gedegen projectvoorstel en het leveren van vrijwilligers, voor het monitoringsonderdeel, wellicht beroep op kunt doen. Bij SKP De Leijen uit Friesland draagt zelfs de waterbeheerder bij in de kosten voor de monitoring!

Toch zie je steeds vaker dat SKP'en zelf geld in het laatje (moeten) brengen. De KSN-regio Zwolle haalt al jaren geld op via een loterij op karperbeurzen. Als je geld meebrengt krijg je vaak ook net wat gemakkelijker iets gedaan bij visrechthebbenden. Er zijn genoeg manieren te bedenken om geld voor je project te genereren.

Het Spiegelkarperproject "De Betuwe" is succesvol met een 'spiegelkarperadoptie-actie' waarbij iedereen een spiegelkarper voor een bepaald bedrag kan 'adopter'. Adopteren betekent dat je voor een bepaald geldbedrag een 'plankfoto' van een uitgezette karper thuis krijgt en dat je bij terugvangst steeds op de hoogte wordt gehouden van het reilen en zeilen

van deze karper! Ook het SKP op de Zuidelijke Randmeren heeft een soortgelijk (digitaal) adoptieplan met veel succes gelanceerd.

Je kunt daarnaast denken aan sponsoring door hengelsportzaken of het instellen van een nacht- of driehengelvergunning waarbij de opbrengst naar het project gaat. Ook een 'collecte' onder karpervissers tijdens regioavonden is een uitstekend middel. Al deze manieren hebben gemeen dat de direct belanghebbenden (karpervissers) wat meer bijdragen voor een SKP en eigenlijk is dat natuurlijk zo gek nog niet.

Plan B.

Heb je alles op een rijtje, wordt het project-voorstel gedragen door je achterban, maar hapt de visrechthebbende nog altijd niet toe dan is het tijd voor plan B. Je vraagt om je plannen te mogen presenteren op (bijvoorbeeld) de ALV. Daar zorg je ervoor dat de zaal flink is gevuld met karpervissers. Met behulp van een dia- of een powerpoint-presentatie geef je het publiek inzicht geven in de achtergronden en bedoelingen van het project. Nodig ook de andere waterbeheerders uit. Ook kun je lopende Spiegelkarperprojecten vragen om een onderdeel van de avond te vullen.

Op deze manier kan een visrechthebbende niet meer om je heen. Als het meezit kun je nog dezelfde avond de vruchten plukken van je inspanningen, even vaak komt er nogal eens wat masseer- en kneedwerk aan te pas om werkelijk aan de slag te kunnen. Kom je er niet uit dan is het zo gek niet om gebruik te maken van bemiddeling. Denk bijvoorbeeld aan de vaste regiokrachten van Sportvisserij Nederland die door het gehele land actief zijn.

Is alles eindelijk in kannen en kruiken dan is het tijd om spiegelkarper te bestellen!

Stap 4

Het bestellen van spiegelkarper

Het bestellen van karper begint met een bestelformulier van een kweker. In de regel komt dit bestelformulier op het bureau van de visrechthebbende terecht. Vergewis je er als projectteam altijd van dat dit formulier goed en duidelijk wordt ingevuld! Vertrouw niet zomaar op de welwillendheid van de visrechthebbende. Het voorkomt bijvoorbeeld dat je ineens schubkarpers op de verkeerde plek geleverd krijgt... Beter nog is het om op machtiging van visrechthebbende dit formulier zelf in te vullen.

Welke spiegelkarper?

Er is veel gebeurd in de laatste vijf jaar. Wat zich aanvankelijk liet aanzien als incidenten blijkt dat helaas niet te zijn. Door het hele land zijn er uitbraken van karperziektes geweest. Soms was de link met het uitzetten van karper wel heel duidelijk. Vooral het uitzetten van spiegelkarpers afkomstig uit Oost-Europa bleek een regelrechte bedreiging voor 'onze karpers'. Ook SKP'en zijn getroffen. De KSN was er vroeg bij met waarschuwen tegen het uitzetten van niet gescreende karpers. Ook in de vorige editie van deze Handleiding adviseerden wij terughoudendheid bij het bestellen van karpers uit het buitenland. Intussen is er geen enkel SKP nog zo gek dat hij risico's neemt met het uitzetten van spiegelkarpers. Toch is het probleem van karpersterfte daarmee nog niet verdwenen. Ook na uitzettingen van Viskweekcentrum Valkenswaard zijn karpersterftes voorgekomen. Een causaal verband is niet vastgesteld maar voorzichtigheid blijft geboden. Een risicofactor is het uitzetten in wateren waar daar eigenlijk geen ruimte voor is.

In 2001 plaatste de KSN een open brief naar alle visrechthebbenden om geen karper met onbekende en onbestemde herkomst af te nemen. De KSN raadde aan om slechts van de OVB en dus op ziektes gecontroleerde jonge pootkarper af te nemen.

De OVB is decennia lang de leverancier van zogenaamde Valkenswaardspiegelkarpers geweest. De OVB heeft zich sinds 2002 teruggetrokken uit de kweek en levering van pootkarper. De kwekerij in Valkenswaard is overgenomen door oud OVB medewerker Jan

van Mechelen. Naar aanleiding van de nieuwe situatie voerde KSN/COS enkele gesprekken met de OVB. Daarin werd toegezegd dat het op gezondheid controleren van grote partijen in Nederland uit te zetten partijen zou worden bekostigd door de OVB. Dat gebeurt nu jaarlijks in een onafhankelijk laboratorium in Lelystad.

De KSN en het COS zien Viskweekcentrum Valkenswaard op dit moment als meest betrouwbare leverancier van poot(spiegel)karper. Dat betekent niet dat er een gezondheidsgarantie bestaat! Echter gezien de uitbraken van karperziektes raden wij voorlopig met klem af om zelf op zoek te gaan naar andere kwekers en leveranciers van karper. Bij twijfel kunt u altijd advies vragen van De KSN.

Voor SKP'en was de Valkenswaardspiegel de eerste en meest logische keus. Het zijn vaak mooie vissen, goed gebouwd en een fraai schubbenpatroon. De sinds 1998 door de OVB aan de projecten geleverde Valkenswaardspiegels lieten zowel wat beschubbing als wat betreft bouw een breed scala aan spiegelkarpertypen geleverd. Opvallend was dat er elk jaar weer een andere variatie uit de hoge hoed werd getoverd. Dat had als groot voordeel dat het terugzoeken werd vergemakkelijkt en de diversiteit aan beschubbingstypen werd vergroot.

Een andere afspraak die tussen De KSN, het COS en de OVB werd gemaakt is het aanhouden van de ouderdieren van het Valkenswaardtype door het viskweekcentrum. Ofschoon daar geen kweekverplichting aan vastzit heeft van Mechelen elk jaar geprobeerd om Valkenswaardspiegels te leveren. De laatste jaren is de oogst bij de kweker in Duitsland waar de jonge spiegelkarpers opgroeien echter in het water gevallen. Het begint er naar uit te zien dat de Valkenswaardspiegel z'n beste tijd heeft gehad. Dat kan met inteelt te maken hebben. In ieder geval ligt de sterfte onder het spiegelbroed al heel lang vele malen hoger dan van bijvoorbeeld Duitse consumptievissen. Maar ook enkele lichten van eenmaal uitgezette Valkenswaardspiegels blijken het minder goed te doen met de 2002-lichting Valkenswaardspiegels als dieptepunt. Het aantal terugmeldingen van deze lichte is bij alle SKP'en zeer laag.

In 2005 is Viskweekcentrum Valkenswaard begonnen met het kruisen van een Valkenswaardspiegel met een vis uit Villedon (Frankrijk). Als vingerlingen waren dit mooie visjes en hopelijk zijn ze vanaf eind 2006 te bestellen.

Om toch aan de vraag naar spiegelkarpers door SKP'en te voldoen heeft Van Mechelen een aantal (steekproefsgewijs op gezondheid gescreende) buitenlandse rassen geleverd. Spiegelkarpers uit Frankrijk, Duitsland en Hongarije zijn al in ruime mate uitgezet door SKP'en. Grootste nadeel van deze eigenlijk voor consumptie bestemde karpers is de beperkte beschubbing. Niet alleen op den duur wat saai, maar vooral ook moeilijk om individueel te herkennen! Toch baart oefening kunst en komen er steeds meer specialisten in het herkennen van kale vissen. Het digitaliseren van foto's kan daarbij een goede hulp zijn.

Voordelen hebben de buitenlanders zeker ook. De resultaten van de SKP enquête laten zien dat de geleverde buitenlandse rassen sneller groeien dan de Valkenswaardvis. Wat misschien belangrijker is, zijn de overlevingskansen. Ook die lijken vooralsnog (veel) beter voor de buitenlanders.

Wat betreft het formaat van de karper zijn SKP'en terecht kieskeurig. De uitval onder karpers die kleiner zijn dan 1 kilo en 40 cm is aanzienlijk (denk onder meer aan predatie door snoek, en aalscholvers). Voor een gewone uitzetting wellicht niet zo'n probleem maar in een gemonitord project wordt fotograferen en archiveren nodeloos lastiger en is de kans op terugmeldingen van die kleine karpers aanzienlijk kleiner. Kies liever voor wat minder maar wat grotere pootkarpers.

Bij Viskweekcentrum Valkenswaard hebben we als De KSN en het COS het profiel van de ideale projectspiegel al enige tijd geleden gepresenteerd.

- Gezonde, op gevaarlijke karpervirussen geteste spiegelkarpers
- Herkomst bekend
- Variabel schubbenkleed met schubben op de (linker) flank
- Minimaal 1 kilo, maximaal 5 kilo
- Billijke prijs

We zouden het wat het formaat betreft nu waarschijnlijk nog iets scherper stellen. Groter dan 1500 gram is weliswaar goed voor de overlevingskansen, maar minder voor de portemonnee. Het is namelijk niet zo dat de overlevingskansen stijgen naarmate het gewicht stijgt! En je betaalt immers wel per kilo! Daar komt bij dat veel SKP'ers toestemming hebben om x-aantal kilo per jaar uit te zetten. Als er dan veel minder karpers in 100 kilo gaan voer je eigenlijk ook niet het beheer dat je voor ogen stond. Eigenlijk is in de meeste gevallen een projectspiegel van 1200 tot 1500 gram ideaal.

Er is nog een reden waarom De KSN en het COS afraden om grotere karpers af te nemen. Er zou verwarring kunnen ontstaan over de herkomst van die grotere karpers. Hoewel het aanbieden van grote karpers door beroepsvissers mede door inspanningen van De KSN een flinke halt toe is geroepen, blijven we de handel in grote karpers te allen tijde ontmoedigen. Cd J RM dngds BNR zien het als hun taak om jaarlijks met Viskweekcentrum Valkenswaard om de tafel te gaan zitten om het kweken en leveren van spiegelkarpers zoveel als mogelijke af te stemmen op onze wensen

Zelf kweken

De onzekerheid over het wegvallen van de pootvisvoorziening door de OVB en het gevaar van karperziektes noopten SKP'ers om na te denken over alternatieven voor karperleveringen. SKP Nieuwkoop (met name Johan Steenks en Willem Beijeman) startte in 2002 met een proef met zelf kweken.

Eitjes en broed van Nieuwkoopse karpers werden geschept, geselecteerd en opgekweekt in aquaria. Dat opkweken gebeurde met zoveel mogelijk natuurlijk voer, watervlooiën etcetera. Omdat de watertemperatuur hoog gehouden werd kon de hele winter door worden gevoerd. Met voer alleen kom je er niet, zuurstof en goede waterkwaliteit zijn/bleken heel belangrijk voor de groei van de karpertjes. Hoewel de karpertjes als kool groeiden, was duidelijk dat het veel te duur/arbeidsintensief was om een behoorlijk aantal spiegelkarpertjes te laten uitgroeien tot uitzetformaat. Daartoe groeven ze op eigen terrein een vijver die wordt doorstroomd met water van de plassen. Een voermachine voorziet de karpers van goede kwaliteit karperkorrels. In deze doorkweekvijver heeft SKP Nieuwkoop tot nu toe ruim 100 projectspiegels opgekweekt en uitgezet. Voor het geld hoef je het niet te doen. Per uitgezette karper is dit veel duurder dan afnemen van een professionele kweker.

Het team van de AHV uit Amsterdam heeft eveneens vanaf 2002 een aantal zelfkweekproeven in bestaande visarme/loze vijvers van de AHV. Daarin zetten zij een aantal (Valkenswaard) spiegels uit. In een van de vijvers was het broedsucces in 2003 overweldigend. Aan het eind van het jaar konden ruim 1200 spiegelkarpertjes tot 20 cm worden geoogst. Ook dit team zat met het probleem van doorkweken tot kweekkarperformaat (ruim 1 kilo). De vingerlingen werden verdeeld over een groot aantal AHV-wateren. Predatie door snoek, wegzwemmen enz. bleken vervolgens flink in die oogst te hebben gehakt. Uiteindelijk heeft dit team (tot nu toe) een kleine 100 spiegelkarpers voorbij uitzetgrootte weten op te kweken.

Interessante proeven maar (voorlopig) zeker geen volwaardig alternatief voor professionele kwekerijen

Ro 4

Het verwerken van projectspiegelkarpers

Een van de hoogtepunten van het opzetten van een spiegelkarperproject is de dag dat de spiegelkarper arriveert. Maar vergis je niet! Alles valt en staat bij een goede en strakke organisatie. Zo'n dag kan gemakkelijk verkeren in een dag vol stress en frustratie als je de dingen niet vooraf hebt overzien. Vergeet ook niet dat je tijdens deze dag met levende dieren werkt en het is wel de bedoeling dat de karper onbeschadigd z'n vrijheid krijgt!

Elk project z'n meug maar voor de teamspirit is het wel goed om er een happening van te maken. Heb je daar geen zin en wil je liever 'low profile' dan kun je een en ander wat versimpelen. Er zijn projecten die met niet meer dan drie man in een paar uur tijd een paar honderd kilo karper hebben 'verwerkt'. Die kiezen er bijvoorbeeld voor om de spiegelkarpers voorafgaand aan de uitzetting niet stuk voor stuk te meten. Een simpel meetlintje dat is bevestigd op een karperplank is al voldoende. Dat scheelt al aanzienlijk in organisatie en tijd op de dag dat de karper wordt geleverd!

De SKP'en die 'all the way' gaan kunnen een draaiboek best gebruiken want niks is erger dan op de dag dat het moet gebeuren overmand te worden door stress. Gds v d j s u ` ` j o q d s s f ` k r c d y d c ` f , , m l ` m y l b g l ` n t e d r s d d q s ` k r c d t h s u n d q d q c h l g d s n u d q y l b g s a d v ` ` q s d m g d s c q ` h a n d j l m y l n g n n e c g d d e s C d y d y n q f s d q a h u n n q a d d k e u n n q c ` s h l c d q d m u n n q e v d d s v ` s g d l s d c n d m r s ` ` s R o q d d j c ` ` q n l n o c h d c ` f q t h l u n n q c d j n l r s u ` m e d r o h t f d k j ` q o d q ` e y n c ` s i d c d s ` ` j u d q c d k n f l m f q n s d k i n d m j t n s c n n q u l l d m d m e d r o t k k d m n o i d f d l ` ` j j t n s l m r s ` k d q d n

Kies voor een plek die zowel voor de containerwagen met karper als je team goed bereikbaar is. Wanneer je je projectspiegels tijdelijk wil opslaan in een groot net, bedenk dan dat je er makkelijk bij moet kunnen. Hou ook rekening met wind en kou (ja ook met sneeuw!). Liefst niet midden op een dijk maar in de luwte van bomen of riet. Voor je fotografie heb je het herfstlicht hard nodig. Ga dus ook niet in een dennenbos staan.

Je krijgt die dag (waarschijnlijk) een aantal karpervissers langs die je graag aan je project wil binden. Verwelkom die mensen, zorg voor koffie, thee en koekjes en bij slecht weer eventueel voor een partytent.

Zorg ervoor dat de mensen die enkel uit belangstelling komen kijken niet de 'werkers' voor de voeten lopen. Ook al gezien het feit dat publiciteit in het algemeen gesproken voor je project gunstig (bijvoorbeeld met het oog op terugmeldingen) is het een idee om ook de pers in te lichten over deze - ook voor leken - bijzondere gebeurtenis. De ervaring leert dat de lokale pers dit zeer waardeert en er graag (zeker in komkommertijd) een item van maakt.

Denk daarbij aan de regionale pers, regionale c.q. plaatselijke radio-omroep(en), regionale of plaatselijke tv station(s) (b.v. ook de kabelkrant). Wees er met die microfoons en kamera's op je gericht wel extra zeker van dat je visvriendelijk bezig bent! Het meest wijs is om uit jullie midden een soort pr-man aan te wijzen die de pers te woord staat. Niets is namelijk irritanter dan een journalist die voortdurend voor je voeten loopt en daarbij de meest domme vragen stelt.

Gebruik voor het materiaal een checklist zodat je niet voor vervelende verrassingen komt te staan. De volgende materialen zijn (tenminste) nodig voor een project met volledige monitoring. Veel van deze materialen zul je niet in je eigen schuur voorradig hebben. Je vindt ze bij een beroepsvisser of bij een hengelsportvereniging met een commissie die zelf haar proefvissers uitvoert. Het kopen van dergelijke materialen is erg prijzig. Er is in de loop der jaren heel wat af geïmproviseerd door SKP'en. Daar is helemaal niks op tegen zolang als de karpers er maar niet onder lijden.

Van PVC pijpen kun je een drijvend framework maken waaronder je een netwerk met tieraps bevestigt. Gebruik wel een afdeknet, want karpers springen anders onherroepelijk over de rand!

Lijst met materialen voor opslag en verwerking van karpers

- Een groot net (de zak van een zegen (sleepnet van een beroepsvissers) is ideaal) waar de karpers in opgeslagen worden tijdens de werkzaamheden.
- Of een aantal grote 1000 liter 'vaten' plus elektrische zuurstofpompjes
- Een aantal grote tobbes (4) met een inhoud van circa 100 liter
- Een aantal beugelnetten (3) (stevige netten met een
- Een karperplank Dit is een plank die je onder een hoek neer kunt zetten, met een opstaande rand waar de karper op wordt gezet. Bekleed de plank met zacht materiaal in de kleur lichtgrijs ('Ral 18%'). Op deze achtergrond komen de schubben van de karpers het beste uit.
- Meetplank (hout)
- Klokunster (tot 5 kilo)
- Weegzak of teiltje of anderszins
- Onthaakmatten
- Waadbroeken
- Voorgedrukte 'labels' (gewoon papier) met daarop vermeld uitzetplek, datum, nummer, lengte en gewicht, eventueel naam van SKP
- Watervaste stiften

Fotografie

Digitaal of niet? Steeds meer projecten zijn overgegaan op digitale fotografie. Zeker als je een camera van goeie kwaliteit hebt, heeft digitaal meer voor- dan nadelen. Nadeel is bij veel digitale (compact) camera's - of je moet een peperdure spiegelreflex digitale (à la (SKP-) fotograaf Hans Moolenaar) hebben - dat ze een vertraagde sluiters hebben. Dat is vooral lastig als een karper niet netjes op de plank wil poseren. Al zal dat nadeel door verbetering van de techniek met de tijd steeds minder worden. Voordeel daarbij is wel dat je direct kunt checken en opnieuw een foto nemen, net zolang tot het goed is.

Aangezien spiegelkarperleveringen veelal in de late herfst plaatsvinden is het licht vaak zeer beperkt. Daar had je met je plek al rekening mee gehouden. Een camera die je op 400 (of 800 asa) kunt instellen is dan wel erg prettig. Digitale camera's van zekere kwaliteit kunnen met erg weinig licht toe, eventueel aangevuld met een automatische invulflits. (Maar als je de keus hebt liever niet i.v.m. de reflecties).

Werk op een zo groot mogelijke resolutie (minimaal ±1600 x 1200 pixels), maar bedenk ook dat al die beelden (100 of meer) op je geheugenkaart moeten passen! De genoemde resolutie is groot genoeg voor een haarscherpe 10/15 afdruk en zeker groot genoeg voor goede uitvergroete beoordeling op een PC. Van die genoemde resolutie (in JPEG) passen er zo'n 175 op een 128 Mb kaart. Toch adviseren wij de grootst mogelijke resolutie te kiezen.

Nog wel eens vergeten; op zo'n hectische dag vergeet je misschien extra batterijen. Digitale camera's zijn erg afhankelijk van batterijen, dus in voldoende mate extra meenemen.

Nog een voordeel van digitaal is dat je ze zonder veel extra kosten op verschillende cd's brandt zodat je het archief en dus ook het opzoekwerk kunt delen met anderen uit je team.

Opzoeken is sowieso veel eenvoudiger omdat je in een fotoprogramma op je pc kunt oplichten, inzoomen op specifieke details enz. Enkele van die digitale voordelen bracht het IJsselproject er zelfs toe om hun niet-digitale archief volledig (toen circa 1500 foto's) digitaal in te scannen!

Wel zul je wat extra tijd aan de juiste naamgeving (standaardvoorstel voor alle SKP's: datum-uitzetplek-nummer) van de individuele bestanden moeten besteden, al is hier tegenwoordig goeie software voor te krijgen die dat werk in batch (allemaal tegelijk) voor je doet. Het inmiddels 'beroemde' 18% grijs als kleur voor de karperplank is uitgegroeid tot een lichte grijsvorm, zeg maar zoals een zilvermetallic auto, maar dan beslist mat en niet glanzend. Probeer ook niet in de zon te fotograferen, zoek een lichte plek in de **schaduw** i.v.m. de zeer belangrijke details. Bij extreem mooi weer een visplu gebruiken als zonnescerm.

Het is de bedoeling dat de **linkerflank van de karper**, plus het kaartje met lengte en gewicht scherp en praktisch beeldvullend op de foto staan. Die linkerflank is vrij toevallig zo gekomen. Door het eerste boek van Groothuis te turven op het aantal rechter- en linkerflanken bleek links te winnen. Wijk daar niet vanaf om vergelijking met karpers van andere projecten mogelijk te maken. Wat je wel kunt doen is tweezijdig fotograferen. Het geeft meer aanknopingspunten bij 'kale karpers' en behoed je voor frustratie als er weer eens een foto van de verkeerde flank binnenkomt. Digitaal is zoiets natuurlijk veel goedkoper te doen dan met film.

Zorg er als fotograaf voor dat je inzoomt of een stapje voor of achteruit doet als het formaat van de karper anders is. Sommige fotografen prefereren een statief, andere niet. Een stoeltje is zeker geen overbodige luxe!

Verwerkingsstraat

Voor de tankwagen arriveert dien je je opstelling gereed te hebben:

- Het installeren van het net.

Het grote gevaar van het ondeskundig installeren van het net is dat de karper ontsnapt!

Dat is meer dan één project gebeurd. Karpers zijn meesters in het ontsnappen; soms denk je dat ze gereedschap op zak hebben. Dus neem daarmee geen risico.

Zet het net zo neer dat de karper voldoende ruimte heeft en tegelijk 'de scheppers' er goed bij kunnen. Bij ondiep water is het prettig als er voldoende vrijwilligers met waadbreeken aanwezig zijn.

Weet dat het, bij welk netwerk ook, onvermijdelijk is dat er karpers met hun harde gekartelde vinstralen blijven hangen in het net. Elke rechtgeaarde karpervisser gaat vervolgens zitten pulken om de karper los te wurmen. Beter voor de karper is het vaak om met een korte, felle ruk de karper te bevrijden.

- Het installeren van de meet- weeg- en fotografieapparatuur plus visstoeltjes.

Houd alles zo compact mogelijk om te voorkomen dat er te veel geslept moet worden met karpers. Houd alles zo laag mogelijk bij de grond zodat een spartelende karper zich niet (ernstig) kan beschadigen. Gebruik degelijke onthaakmatten (liever te veel onthaakmatten dan te weinig) onder de meet en weegapparatuur.

De bedoeling is dat er een soepel draaiende verwerkingsstraat wordt gevormd. Je mag er vanuit gaan dat je daartoe 8 à 10 man nodig hebt. Voor de totale verwerking van 1 karper heb je dan ongeveer 45 seconden nodig. Vergis je niet: voor 300 karpers heb je dan al gauw 4 uur nodig!

Hoewel het geen wedstrijd is, is het wel prettig om de duisternis voor te zijn. Het IJsselteam heeft vaak de beschikking over veel vrijwilligers en werkt in stereo! Dus met twee karperplanken enz. Dat gaat algauw twee keer zo snel!

Zit de karper veilig in de opslag dan kan het startsein voor de verwerking worden gegeven.

De volgende taken zijn in deze volgorde te onderscheiden:

1. Het uit het net scheppen van de karper (1 à 2 man)
2. Het meten van de karper (1 man)
3. Het wegen van de karper (1 man)
4. Het op de plank plaatsen van de karper (1 man)
5. Het opschrijven van lengte en gewicht op het kaartje (1 man)
6. Het opplakken van het kaartje op de karperplank (1 man)
7. Het fotograferen van de karper (1 man)
8. Het uitzetten van de karper (1 à 2 man)

Vergeet vooral niet om na afloop uw projectspiegels uit te zwaaien! Zoek het water af naar rollende projectspiegels. In de meeste gevallen blijven ze nog urenlang rondhangen...

Stap 6

Het aanleggen van een fotoarchief

De foto's van de projectspiegels vormen de basis van je project. Wees daarom zuinig op die foto's. Je zult al snel verzoeken krijgen om terugvangsten plus plankfoto te publiceren. Maak daar tenminste een aantekening van en zorg dat ze zo snel mogelijk onbeschadigd terugkeren in het archief. Een andere tip is de negatieven van de plankfoto's op een ander adres onder te brengen. Dat voorkomt dat je bijv. door brand alles kwijt bent! Ben je geheel digitaal ingericht dan ben je van dit probleem af door het totale archief bij meer dan één man onder te brengen.

Iets heel anders is het of je je gehele digitale bestand openbaar maakt op een site. Er zijn SKP'en die dat hebben gedaan. Je betreft op die manier wel meer mensen bij je project maar het (grote) nadeel is dat ieder voor zich z'n terugvangst kan (en waarschijnlijk zal) terugzoeken zonder dat te melden bij het SKP! En als de informatie niet op een punt wordt verzameld, gaat er kennis verloren. Bedenk dat wel.

Het archiveren is een bezigheid op zich. Of je nu digitaal bent of niet, in een fotoboek gestopte plankfoto's blijft een belangrijke en makkelijke bron om terugmeldingen te identificeren. Je kunt natuurlijk al je foto's willekeurig indelen, maar dat zal het identificeren van terugmeldingen vaak niet tot een feest maken. We gaan er tenminste vanuit dat je zo snel mogelijk de bijbehorende plankfoto te vinden. Met 100 foto's kun je dan nog wel wat aanrommelen, maar als je het hebt over 2000 foto's of meer dan betaalt nadenken over een categorisering op beschubbing zich uit.

Het op de computer opslaan van de projectspiegels in de volgorde zoals jij dat wenst is geen kwestie van verslepen of nummertjes geven. Je zult elke foto een naam mee moeten geven die het voor de computer duidelijk maakt wat de plaats in het systeem wordt en blijft. Je zult dan zowel met letters als cijfers moeten werken. Dus beginnen met a1 tot en met a9 en dan door naar b1.

Je zult snel genoeg merken dat er als je het hebt over één levering, er in de regel heel veel broertjes en zusjes tussen zitten die je niet uit elkaar wilt halen. Dat pleit er voor om per uitzetting een fotoarchief in te richten. Je zou namelijk ook verwachten dat die ongeveer dezelfde groeilijn hebben. Dat laatste blijkt nauwelijks het geval. Vanaf een jaar of vijf na uitzetting gaat er heel veel door elkaar lopen. De snelle groeiers hebben dan bijvoorbeeld dezelfde maten als de 4 jaar eerder uitgezette langzame groeiers! Je kunt de jaarlichtingen dus misschien (op den duur) beter loslaten en zuiver op beschubbing selecteren.

Je kunt de plankfoto's ook per uitzetlocatie indelen, maar dan is het wel prettig om te weten dat migratie en verspreiding de uitgezette vissen (op den duur) niet dermate husselen dat uitzetpunten nog nauwelijks een rol spelen.

Een veel gehanteerde en logische indeling is per lichting te beginnen bij de spiegelkarpers met een minimaal aantal schubben en zo door tot de volschubspiegels. Maar uit de enquetegevens blijkt dat elk project zo z'n eigen methode heeft. Wat voor de een omslachtig en onlogisch is vindt de ander best handig. Er zijn zelfs projecten die alles gewoon achter elkaar in de boeken stoppen en toch hun terugmeldingen weten te vinden.

Nog een handige, zeker bij de kale buitenlanders, is indelen op het schubbenpatroon van de staartwortel. Je kunt dat patroon voorafgaand aan de foto's uittekenen: dus bijvoorbeeld o)) voor 1 ronde schub en 2 schubben daar net achter. Vooral voor 'bezoekers' geeft dit een inzichtelijk beeld.

Je oog voor detail zal overigens zienderogen toenemen en gaandeweg zul je wel wat aanpassingen plegen. Zorg in ieder geval voor een goede index met een beschrijving van de categorieën. Dat is niet alleen voor jezelf handig, maar zeker ook voor je teamleden enz.

Kies voor fotobladen waar je ruimte hebt voor tekst. De Hema verkoopt fotobladen waarin je (op gemakkelijke wijze) drie foto's per pagina kwijt kunt. Naar wens kun je de terugmeldingen achter het origineel stoppen en een kaartje met gegevens bijvoegen. Die gegevens kun je dan later (of meteen) in je PC (excel-programma) invoeren. Relevante gegevens zijn: Datum vangst (niet alleen jaartal maar ook maand en dag i.v.m. groeibepaling!) lengte, gewicht, afstand tot uitzetpunt. Eventueel naam van vanger.

Terugzoeken

Voor het identificeren is enig talent een duidelijk pré. Natuurlijk baart oefening kunst, maar het is opvallend hoe groot de verschillen in zoeksnelheid zijn tussen twee personen. Het begint met het ongeveer plaatsen van een terugmelding. Een buitenlander onderscheiden van Valkenswaardspiegel is zo'n beetje les 1 en toch, leg maar eens uit waar dat verschil precies in zit. Is het (de karige) beschubbing? Vaak wel, maar je hebt genoeg hele kale Valkenswaarders. Is het de (hoge) bouw? Ook dat loopt door elkaar. En toch zien kenners in één oogopslag om wat voor type en vaak ook nog het bouwjaar van de karper. Dan zit je in ieder geval in het goeie archief en ben je bij Valkenswaarders (mits goed gefotografeerd) al lekker opgeschoten. Als het echter om een buitenlander gaat en je hebt een paar archieven vol Fransen, Hongaren en Duitsers dan begint het pas.

De waarschijnlijk beste en meest gebruikte methode is het focussen op een bijzonderheid of iets opvallends in het schubbenkleed en met dat detail in je hoofd de archieven doorlopen. Als je zelf het archief in elkaar hebt gezet, zul je eerder zo focussen dat het aansluit bij de indeling in het archief. Bij weinig echt opvallende schubben is het bij de buitenlanders waarschijnlijk het meest logisch om eerst te focussen op het staartwortelschubbenpatroon (leuk scrabblewoord) en daarna checken van de schubbenkam onder de rugvin.

Het ideaal voor het terugzoeken is voor velen waarschijnlijk een effectieve zoekmachine op de computer. Voorlopig is dat toekomstmuziek, misschien wel een leuke afstudeeropdracht voor een universiteit...

Stap 7

Het stimuleren van terugmeldingen

Een Spiegelkarperproject staat of valt bij terugmeldingen. Dit onderdeel is de grootste vreugd en tegelijk grootste frustratie van een Spiegelkarperprojectteam. Het ontvangen van een terugmelding met foto plus gegevens van een jou onbekende visser en vooral het vinden van de originele plankfoto is een feest op zich. Het telkenmale aanhoren van verhalen over gevangen mogelijke projectspiegelkarpers die niet met foto worden aangemeld is ronduit ontmoedigend! Dat blijkt ook uit de SKP-enquete.

De vraag is hoe je vissers zover krijgt dat ze de projectspiegels fotograferen en die foto plus gegevens aan jou toesturen. Je kunt je nog zoveel illusies maken, maar het belang van

terugmeldingen dringt (nog) nauwelijks of niet door. De projectspiegels zijn in de eerste jaren immers van een formaat waar de meeste vissers niet wakker van liggen, ergo bespaar me het gedoe van fotograferen, meten en wegen!

Hoe noodzakelijk en zinvol het ook is om door middel van publiciteit (denk aan verenigingsbladen, posters in hengelsportzaken, internetsites en het uitgeven van persberichten) mensen te wijzen op het bestaan van je project, verwacht niet dat je vervolgens, al wachtend op de zwaar beladen postbode, achterover kunt gaan zitten. De kunst is eigenlijk om die beperkte kring van sterk geïnteresseerden gaandeweg uit te breiden. De beste manier om dat voor elkaar te krijgen is de persoonlijke benadering. Je kunt dit onderdeel scharen onder het veldwerk. Het mooiste is als je iedere potentiële vanger van projectspiegelkarper(tjes) aanschiet en 'm op z'n hart te drukken hoe waardevol een terugvangst is en ook hoe gelukkig je gemaakt kan worden met een terugvangst! Dat de kring terugmelders uitbreidt en dus de terugmeldingen per jaar toenemen is een ervaringsgegeven van vele SKP'en dus vrees niet als je de eerste jaren na uitzettingen nog nauwelijks een terugmelding hebt!

Wat je altijd weer met **DIKKE HOOFLIETTERS moet blijven benadrukken is: DE LINKERFLANK FOTOGRAFEREN**. Als 'ezelsbruggetje': **wanneer je met projectspiegel op de foto gaat zorg dan dat de kop van de karper in je rechterhand rust!** Op de een of andere manier blijkt het toch steeds weer moeilijk te zijn. Zelfs de meest ervaren SKP'er gaat wel eens de mist in.

Potentiële terugvangers zijn:

Vaste hengelaars en feedervissers

Vooraf in het eerste jaar na uitzetting worden er veel projectspiegels juist door deze vissers gevangen. Een hele lastige doelgroep, temeer daar deze zelden foto's maakt van hun vangsten. Het uitloven van prijzen spreekt deze doelgroep in het algemeen wel aan.

Beroepsvissers

Gebleken is dat jonge pas uitgezette projectspiegelkarpers zich meer dan gemiddeld laten vangen in fuiken. Goed contact met op het water actieve beroepsvissers is zeer wenselijk. Ook al leert de praktijk dat beroepsvissers zelden genegen zijn foto's te maken van hun terugvangst, toch heeft de betrokkenheid van beroepsvissers bij het project grote voordelen. Zeker in wateren waar de beroepsvisser schubvisrechten heeft is het van uitermate groot belang dat je hem weet te overtuigen van het feit dat het onbeschadigd retourneren van gevangen spiegelkarpers een belangrijke factor is voor het slagen van een kostbaar project. Daarnaast verschaffen ook terugmeldingen zonder foto vaak inzicht in de migratie en verspreiding van projectspiegels.

Betrokkenheid van beroepsvissers kan worden bereikt door mondelinge contacten en het toesturen van informatie en resultaten.

Karpervissers

Uiteraard vormen deze de meest ideale doelgroep. Bijna alle karpervissers hebben een fototoestel bij zich waarmee ze hun bijzondere vangsten vastleggen. Jammer is alleen dat de meeste karpervissers 'bijzonder' synoniem aan 'groot' stellen.

"Wil je alle karpervissers zo ver krijgen dat ze spiegelkarpers onder de 20 pond fotograferen (en secuur meten en wegen) dan heb je een mentaliteitsverandering nodig die veel tijd en moeite kost." Schreven we vorige keer. Maar we kregen hulp uit onverwachte hoek. De digitale kamera veroverde ook de karperwereld en dat heeft als gunstige bijwerking dat er veel meer wordt gefotografeerd en ach zo'n klein karpertje is ook wel lief. Wat ook gunstig is is het feit dat veel projectspiegels al in de fase komen dat een gemiddelde karpervisser ze ten

minste gaat tellen. Hou vooral ook fotogalerijen op sites en foto's in hengelsportbladen in de gaten! Want het is niet altijd onwil, maar ook (nog steeds) onbekendheid met SKP'en. Dat alle karpervissers ooit zelf gaan inzien hoe waardevol de informatie is waarover ze beschikken, is waarschijnlijk een utopie. Wel belangrijk is het om terugmelders te koesteren. Stuur ze altijd zo snel als mogelijk bericht over hun terugvangst, zodat ze ook zelf kunnen verifiëren of het om die en die karper gaat en geef ze inzicht in de migratie en groei van hun terugvangst. Vraag ze altijd netjes welke informatie ze liever niet openbaar maken (stekken!) en respecteer dat ook. Maak het de terugvangers zo gemakkelijk mogelijk. Dus zorg tenminste voor een emailadres waar digitale foto's naar toe kunnen worden gestuurd. Een eigen site is natuurlijk helemaal mooi.

De KSN-site www.karperstudiegroep.nl en de KWO site hebben SKP-ruimte. Leuk om hier af en toe wat van je project te laten horen!

Zet de terugvangers in het zonnetje door ze bruikbare prijzen te geven en organiseer eens een avond waarop alle terugvangers hun ervaringen kunnen uitwisselen. Je kunt ze ook op de man af vragen of je ze in het rijtje 'vaste terugmelders' mag zetten.

Tot slot: verwacht niet te veel van anderen en bedenk dat elke terugmelding er één is. Dat valt niet mee. Je zult aan den lijve ondervinden hoe frustrerend het is om in de hengelsportzaak te horen te krijgen dat Piet weer zoveel projectspiegels ongefotografeerd heeft teruggezet. Over Piet gesproken: een SKP'er waarschuwde in dit verband om geen 'Malle Pietje' te worden. Daar heb je die gek weer met z'n projectspiegeltjes...

Stap 8

Het rapporteren en evalueren van het project

Zowel voor jezelf als voor geïnteresseerde anderen is het goed dat je tenminste één keer per jaar de gegevens over terugvangsten analyseert en het project in z'n geheel evalueert. Op die manier houdt je het overzicht en kun je eventuele wijzigingen tussentijds doorvoeren.

Het analyseren van gegevens begint met een goede gegevensverwerking. Excel op de computer is een verrekke handig programma om je gegevens in te verwerken. Je hoeft alleen maar wat basisbeginselen onder de knie te hebben en het programma gaat voor je aan de slag. Het overgrote deel van lopende SKP'en maakt daar gebruik van.

In je (tussen)rapportage behandel je bijvoorbeeld de volgende onderwerpen:

- **Overzicht uitzettingen**
Uitzetplaats(en), aantal uitgezette projectkarpers, gemiddelde gewicht en lengte
- **Groei:**
gemiddelde groei (gemiddelde lengte- en gewichtstoename) en uitzonderlijke groei per uitzetting
Bij het behandelen van de groei dien je rekening te houden met het groeiseizoen van de karper. Het echte groeiseizoen (los van de aanmaak van kuit en hom) loopt van juni tot half november. Idealiter zouden alle terugvangsten plaatsvinden aan het eind van het groeiseizoen (november, december). Daar dit niet het geval zal zijn, dien je het een en ander te middelen. Belangrijk is dat je tenminste een indicatie hebt van de gemiddelde groei. Je kunt de gegevens toetsen aan de KSN beoordelingstabel karperbestanden. (Zie hoofdstuk 4.)
- **Migratie en verspreiding** gemiddelde afstand tot het uitzetpunt en uitzonderlijke afstand tot het uitzetpunt zijn interessante weetjes. Ook de (wind)richtingen) of eventueel stroom op- af afwaarts) waarin de projectkarpers zich verspreid hebben is iets om te registreren. Om migratie en verspreiding in kaart te brengen is het de moeite waard om een digitale waterkaart te hebben en daarin de terugvangsten weer te geven. Je kunt deze dan elk jaar bijwerken.

Je dient er rekening mee te houden dat de resultaten slechts een indicatie vormen voor de werkelijke migratie en verspreiding daar de hengeldruk en terugmeldingsbereidheid niet gelijk verdeeld is

- **Percentage (project)spiegelkarper in verhouding tot schubkarper**

Hiervoor heb je de karpervangstgegevens van vissers nodig. Het gaat erom dat je een tussentijdse indruk krijgt van de haalbaarheid van je doelstelling wat betreft de wenselijke verhouding spiegel-schub aan het eind van de rit. Aan de hand van deze gegevens zou je eventuele wijzigingen in het uitzetschema kunnen doorvoeren. Bovendien kun je na verloop van tijd met de verhouding gevangen projectspiegels ten opzichte van niet uitgezette karpers een indruk krijgen van de omvang van het totale bestand op het betreffende water(areaal). Dat doe je door het totaal aantal uitgezette projectspiegels te delen door het aantal gevangen projectspiegels (individuen). Stel dat je 200 projectspiegels hebt uitgezet en er worden er elk jaar zo'n 20 verschillende teruggevangen. Vervolgens bepaal je het aantal gevangen niet uitgezette karpers. Stel dat dat er 100 zijn. Dan kan je dit met factor 10 vermenigvuldigen en leert de rekensom dat er 1000 niet uitgezette karpers rondzwemmen. Uiteraard zitten hier, zeker als je hebt over uitgestrekte wateren – nog wel wat haken en ogen aan, maar het geeft tenminste een indruk van de omvang van het totale bestand. Ook aan de hand van de uitkomsten kun je eventueel wijzigingen in het uitzetschema doorvoeren.

Stap 9

Het samenwerken met andere projecten

De KSN zou graag zien dat, met name in open watersystemen, zoveel mogelijk Spiegelkarperprojecten volledig gemonitord worden, zodat er in de toekomst wellicht een landelijk dekkend netwerk ontstaat. Standaardisering (zoals mede beoogd met deze handleiding) maar ook onderlinge uitwisseling van informatie zijn dan van groot belang. In 2000 is daartoe het Centraal Overleg Spiegelkarperprojecten in het leven geroepen waarvan de leden tenminste één keer per jaar bij elkaar om ervaringen uit te wisselen enz. Ook op kleinere schaal is samenwerking onontbeerlijk. Begin liever geen Spiegelkarperproject van welke aard ook zonder buurprojecten die in hetzelfde of aangrenzend water (willen gaan) opereren te informeren. Wellicht kun je zelfs een samenwerkingsverband aangaan zodat volledige monitoring wat dichterbij komt. Daarnaast is het nuttig om terugmeldingen die je niet hebt kunnen thuisbrengen apart te houden en uit te wisselen met andere projecten. Wie weet behoort de terugmelding bij een buurproject of zelfs bij een project dat tientallen kilometers elders speelt. Dat zijn nou net de krenten in 'Spiegelkarperproject-pap'.

Projecten die eenmaal begonnen zijn als kleine s en dus niet voorafgaand fotograferen denken al snel dat alsnog wel gaan fotograferen geen zin heeft, zo bleek uit de enquête. Dat is niet zo. Met een beetje hulp van gespecialiseerde grote S'ers kunnen exemplaren van nieuwe uitzettingen nog best worden geïdentificeerd. Immers het bouwjaar is voor een geoefend oog vaak vrij gemakkelijk te bepalen.

De AUHV, een van de grootste (wat uitzettingen van spiegelkarper betreft) projecten van Nederland is onder impuls van De KSN-regio en tot genoegen van het COS en vooral de SKP'en die in hetzelfde water uitzetten, in 2005 alsnog begonnen met volledige monitoring!

7. Slot

Zonder de feestvreugde op de valreep te hoeven bederven, willen we nogmaals waarschuwen voor het onverantwoord uitzetten van spiegelkarper. Onverantwoorde uitzettingen kunnen het tij, dat ons nu gunstig gezind is, keren. Onder onverantwoord verstaan we vooral te veel, maar het uitzetten van karpers met onbekende of ronduit dubieuze herkomst is net zo dom! We worden met argusogen bekeken door water- visstand- en natuurbeheerders, die meestal - niet altijd - vanuit een breed perspectief naar het binnenwater kijken. Een overschot aan karper kan gevolgen hebben voor de kwaliteit van het water en de samenstelling van de visgemeenschap. , of het uitzetten van ziekte veroorzakende Verantwoord karperbeheer is geen kwestie van gokken. Zet liever beperkte hoeveelheden karper uit en stel je uitzettingsprogramma afhankelijk van je resultaten van monitoring. Het uitzetten van spiegelkarpers uitzetten die niet tot volle wasdom kunnen komen omdat de beschikbare (ecologische) ruimte niet aan bepaalde eisen voldoet is iets wat je te alle tijden moet zien te voorkomen. Met een goed draaiend Spiegelkarperproject heb je nu een prachtmiddel in handen om de ontwikkelingen in het karperbestand te volgen!
Virusvrij, liever niet van beroepsvissers om de handel

Tot slot willen we iedereen die met deze handleiding aan de slag is gegaan vragen om hun ervaringen en ideeën met ons en elkaar te delen. Die openheid mag dan niet geheel des karpervissers zijn, het brengt ons ongetwijfeld veel sneller bij ons doel: een florerend en evenwichtig (spiegel)karperbestand in Nederland.

De KarperStudiegroep Nederland
Postbus 91
4140 AB Leerdam